

мероприятий в области содействия занятости населения на территориях с напряженной ситуацией на рынке труда.

Таким образом, из проведенного анализа законодательства в сфере занятости населения видно, что государством принимаются меры по обеспечению занятости населения и участию в экономической жизни страны. Запланирован переход от работы в сельском хозяйстве и промышленном производстве к работе в сфере услуг. Расширение сферы услуг и глобальных сетей напрямую связаны с развитием технологий. Новые информационные технологии, повышение качества и снижение стоимости инфраструктуры, а также совершенствование логистики и транспорта позволяют компаниям сравнивать цены в режиме реального времени, организовывать операции и управлять производством, части которого находятся в разных странах. Новые технологии также привели к созданию новых форм труда, например, работы через интернет-платформы или через мобильные приложения.

Гончарук В.В.,
канд. юрид. наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри трудового та господарського права
Харківського національного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ТА ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Трагічні події на сході країни, які тривають з 2014 року в Україні, суттєво розширили сферу дії системи соціального забезпечення, оскільки виникла потреба здійснення соціального забезпечення військовослужбовців та інших учасників Антитерористичної операції. Відповідно до закону України від 18 січня 2018 року № 2268-VIII «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та

Луганській областях» з 30 квітня 2018 року проведення АТО називають «заходи щодо забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі збройної агресії РФ в Донецькій і Луганській областях» або Операція об'єднаних сил (ООС). Разом із цим, повноваження з управління військовими і правоохоронними підрозділами на Донбасі перерозподілено від СБУ до Генерального штабу, який очолюють Збройні Сили України. На території «ДНР/ЛНР» введено особливий порядок, який дещо розширив права військовослужбовців.

Натомість, як свідчить закордонний і вітчизняний досвід, недостатній рівень соціального забезпечення військовослужбовців, має негативний вплив на якісний склад війська, породжує невдоволення, знижує мотивацію, тощо.

Водночас, учасників Антитерористичної операції віднесено до категорії учасників бойових дій. Означене надає їм право користування гарантіями соціального захисту ветеранів війни. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2014 року № 326 «Про утворення Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції» державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції включає забезпечення їх адаптації та психологічної реабілітації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації, забезпечення житлом ветеранів війни, надання їм освітніх послуг, соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються з військової служби, інших учасників антитерористичної операції та осіб, звільнених з військової служби, організації їх поховання.

Крім того, на вказану Державну службу покладено завдання надання волонтерської допомоги: громадянам, які беруть участь у виконанні чи забезпеченні робіт, пов'язаних з проведенням антитерористичної операції, бойовими діями, збройним конфліктом, у тому числі в період здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та

допомоги і проживають в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій, збройного конфлікту.

Відтак, здійснений правовий аналіз сучасного стану вирішення проблем забезпечення соціального захисту учасників антитерористичної операції та операції об'єднаних сил свідчить про наступне.

По-перше, залишається актуальним питання підвищення рівня грошового забезпечення військовослужбовців Збройних сил України, створення ефективної системи матеріального заохочення та соціального захисту мобілізованих військовослужбовців, які беруть безпосередню участь у проведенні АТО та ООС.

Соціальний захист учасників АТО та ООС охоплює також питання, пов'язані з трудовою діяльністю. Відповідно до ч. 3 ст. 119 КЗпП, за працівниками, призваними на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду на строк до його закінчення або до дня фактичного звільнення зберігаються місце роботи, посада і середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, фермерському господарстві, сільськогосподарському виробничому кооперативі незалежно від підпорядкування та форми власності і у фізичних осіб-підприємців, у яких вони працювали на час призову. Таким працівникам здійснюється виплата грошового забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Гарантії, визначені у частині третій цієї статті, зберігаються за працівниками, які під час проходження військової служби отримали поранення (інші ушкодження здоров'я) та перебувають на лікуванні у медичних закладах, а також потрапили у полон або визнані безвісно відсутніми, на строк до дня, наступного за днем їх

взяття на військовий облік у районних (міських) військових комісаріатах після їх звільнення з військової служби у разі закінчення ними лікування в медичних закладах незалежно від строку лікування, повернення з полону, появи їх після визнання безвісно відсутніми або до дня оголошення судом їх померлими. Гарантії, визначені у частині третій цієї статті, в частині збереження місця роботи, посади не поширюються на осіб, які займали виборні посади в органах місцевого самоврядування та строк повноважень яких закінчився.

По-друге, важливою правовою проблемою соціального забезпечення учасників АТО та ООС є відсутність ефективного механізму вирішення житлових проблем військовослужбовців-учасників. Хоча в Україні й наявна Комплексна програму забезпечення житлом військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, посадових осіб митної служби, Міністерства внутрішніх справ та членів їх сімей, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 1999 року № 2166, внаслідок системного недофінансування, ефективність вказаної програми, як інструменту вирішення житлових проблем військовослужбовців, є надто низькою.

По-третє, не відповідає реальним потребам сьогодення система пільгового забезпечення військовослужбовців, ветеранів війни, учасників АТО та ООС та членів їхніх сімей. Вона здебільшого має компенсаторний, а не мотивувальний характер, не зважає на особливості сучасності, не корелюється з потребами національної безпеки та оборони, зокрема з нагальною необхідністю побудови ефективної моделі соціального заохочення громадян до виконання свого військового обов'язку, тощо.

По-четверте, потребує системного вирішення проблема полегшення адаптації військовослужбовців-учасників АТО та ООС до процесів мирного життя. У першу чергу це стосується відновлення здоров'я, у тому числі психологічного, та подальшого належного працевлаштування.

Отже, створення ефективної системи соціального забезпечення учасників Антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил – це наразі актуальне й надважливе завдання держави з гарантування національної безпеки.

Ключовими напрямками діяльності органів державної влади у сфері посилення соціального забезпечення військовослужбовців, які беруть участь в АТО та ООС, на сьогодні є:

- 1) створення єдиного реєстру учасників АТО та ООС, що дозволить забезпечити їм та їхнім сім'ям належний рівень соціального захисту та гарантій (формування і ведення бази даних; надання статусу учасника бойових дій, що надає право на відповідні пільги та компенсації; забезпечення гарантованого виконання державою прав осіб з інвалідністю-учасників АТО; підтримка сімей військовослужбовців, які загинули в зоні АТО тощо);
- 2) побудова ефективної моделі грошового забезпечення учасників АТО та ООС;
- 3) створення дієвого механізму забезпечення житлом військовослужбовців та їхніх сімей; також можливість отримання гарантованих державою земельних ділянок;
- 4) підвищення ефективності існуючої системи пільг та компенсацій для учасників АТО та ООС, а також членів їхніх сімей;
- 5) удосконалення механізму вирішення соціальних проблем в умовах військового навчання, несення бойової та допоміжної служби;
- 6) створення системи психологічної та фізіологічної реабілітації;
- 7) забезпечення санаторно-курортним лікуванням та протезуванням, за потреби;
- 8) можливість соціального супроводу соціального працівника.